

MDT & Burgerschap

Impact Centre Erasmus

Impact Centre Erasmus

Samenwerking Impact Centre Erasmus en MDT

Impact Centre Erasmus doet onderzoek naar MDT in opdracht van het ministerie van OCW. Binnen dit onderzoek zet Impact Centre Erasmus in op het verkrijgen van inzicht in de impact van MDT, het waar mogelijk onderbouwen van de effectiviteit van MDT en op het versterken van het lerend vermogen van het MDT-netwerk. Hiermee is onderzoek dienend aan de uitvoering om zowel de verantwoording naar de Tweede Kamer (*to prove*) alsook iteratief en in co-creatie te leren hoe het programma te verbeteren (*to improve*).

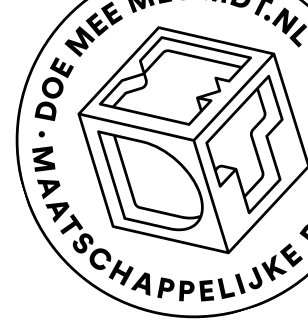
Colofon

MDT & Burgerschap

David van de Velde & Marit Schouten

Uitgave van: Impact Centre Erasmus, Rotterdam, 2 december 2022. In opdracht van programma MDT.

Aanleiding

- **Vanaf 2020 bestaat de werkgroep MDT onderwijs. Binnen deze werkgroep wordt gezocht naar hoe MDT een plek heeft/ kan krijgen binnen het onderwijs. Een van de manieren waarop dit gebeurt/ mogelijk is, is via burgerschap(sonderwijs)*.**
- **Sinds de overgang van MDT van VWS naar OCW is de aandacht voor de intensivering van MDT binnen het onderwijs snel gegroeid en tevens benoemd als speerpunt in het Regeerakkoord. Daarmee is ook het thema burgerschap nog relevanter geworden voor MDT.**
- **Dit document brengt in kaart wat er al bekend is over burgerschap, hoe burgerschap bevordert kan worden en welke rol MDT hierin zou kunnen spelen.**

De stelling die onderzocht is in dit document is:

“MDT bevordert burgerschap”

Inhoud

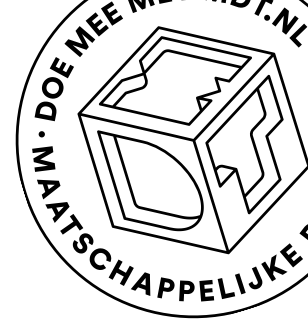
- **Doel van dit document is om de volgende stelling te onderbouwen: 'MDT bevordert burgerschap'**
- **Daarvoor worden de onderstaande onderdelen besproken:**

1. Burgerschap algemeen	pag. 5-11
2. Bevorderen van burgerschap	pag. 12-17
3. Burgerschap binnen MDT	pag. 18-21
4. Conclusie en vervolg	pag. 22-25

Burgerschap algemeen

De volgende slides gaan in op het concept burgerschap. Wat is het precies? Hoe ziet het eruit in de praktijk? En hoe werkt het?

Definitie van burgerschap

Er zijn vele verschillende definities en opvattingen over de term 'burgerschap'. Hieronder staat een aantal definities weergegeven.

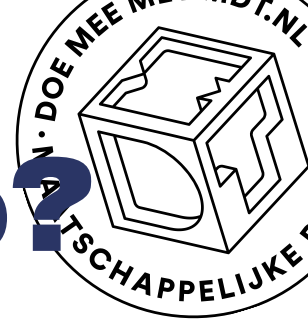
- **Burgerschap heeft te maken met de bereidheid en het vermogen om deel uit te maken van een gemeenschap en daar een actieve bijdrage aan te leveren.** (Eidhof, Gelinck & Nieuwelink, 2020).
 - *Note: deze definitie wordt ook gebruikt door de overheid in relatie tot burgerschap* (Bijv SLO, 2021).
- **(Goed) burgerschap is in staat zijn om op een sociaal geaccepteerde manier* te functioneren en om een kritische bijdrage* te maken aan de samenleving.** (Ten Dam, Geijssel, Reumerman & Ledoux, 2011)
- **Burgerschap: Mensen zijn in staat om rekening met elkaar te houden, zijn daartoe bereid en laten dat tot uiting komen in hun gedrag. Burgerschapsgedrag uit zich in betrokkenheid voor andere mensen of de samenleving.** (Bekkers, Spenkelink, Ooms & Immerzeel, 2010)
- **Burgerschap (EN: *Citizenship*): Implies that citizens are willing and able to critically evaluate different perspectives, explore strategies for change, and reflect upon issues of justice, equality/inequality, and democratic engagement. A capacity to function in a socially accepted and responsible manner within a community is nevertheless also part of good citizenship.** (Geboers, Geijssel, Admiraal & ten Dam, 2012)
- **Burgerschap is belangrijk voor het goed functioneren van een democratische samenleving** (Slijkhuis, 2021)

Wat is burgerschap? Vaste componenten op basis van definities en gelezen documenten:

- Mensen zijn in staat (gesteld) om onderdeel te zijn van een gemeenschap/ samenleving
- Mensen participeren in de democratie/ samenleving middels een actieve bijdrage
- Mensen gaan om met verschillende mensen (afkomst, opleidingsniveau, achtergrond, leeftijd, etc.)

*Sociaal geaccepteerde manier = gedeelde verantwoordelijkheid nemen voor de gemeenschap waar je deel vanuit maakt.

*Kritische bijdrage = deze term wordt gebruikt om aan te geven dat burgerschap niet alleen draait om houdingen en kennis, maar ook om uiteindelijk tot actie te komen.

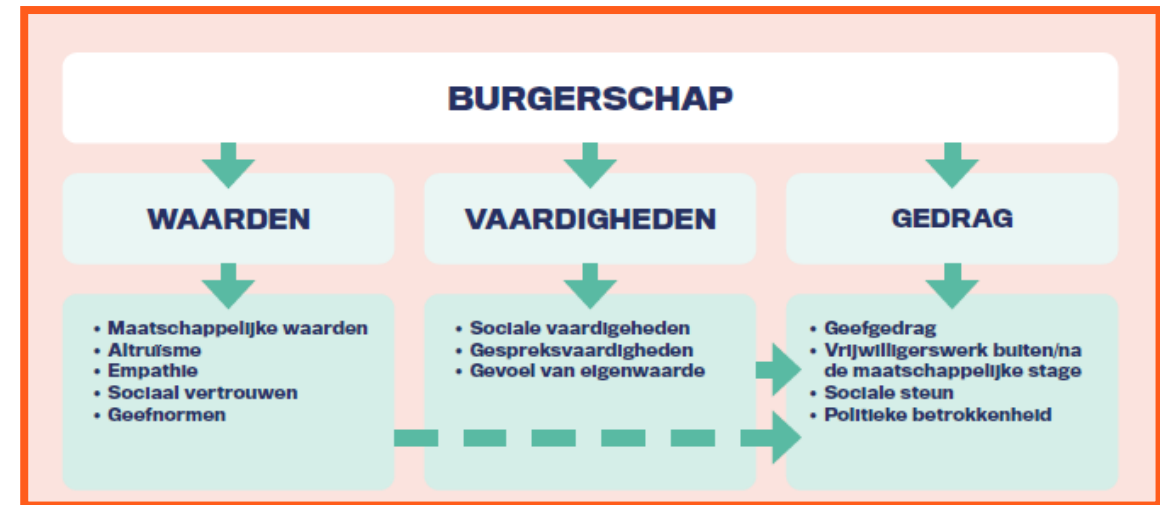

Waaruit bestaat burgerschap?

Onderdelen van burgerschap (Bekkers et al.,

2011)

- **Waarden:** De mate waarin mensen het belangrijk vinden om zich in te zetten voor anderen/ de samenleving.
- **Vaardigheden:** Dit gaat om de vaardigheden die nodig zijn om burgerschapsgedrag te vertonen.
- **Gedrag:** Wanneer mensen hun betrokkenheid laten zien door vrijwillige inzet voor waarden, voor andere mensen of de samenleving als geheel. **Mogelijke indicatoren van dit gedrag zijn bijvoorbeeld deelname aan maatschappelijke organisaties of het verrichten van vrijwilligerswerk.**

(Kennis)/ Weten: staat niet in model hieronder, komt wel regelmatig terug in onderzoek naar burgerschap. Je zou het ook kunnen zien als onderdeel van vaardigheden. Sommigen zien het echter ook als een randvoorwaarde voor het ontwikkelen van waarden.

Burgerschap in Nederland

- In Nederland is burgerschap vooral een thema binnen onderwijs.
- Burgerschapsonderwijs is een verplicht onderdeel van het Nederlands curriculum.

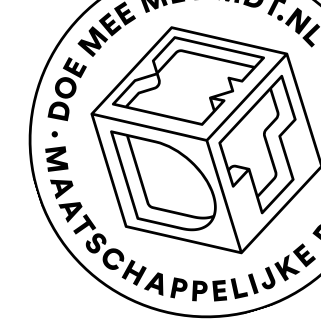
Huidige situatie

- **Voor de ontwikkeling van burgerschap in de samenleving wordt in NL eigenlijk vooral naar scholen gekeken.**
- **Sinds 2006 is burgerschapsonderwijs verankerd in de wet.** (VO Raad, 2021)
- **Het concept wordt steeds belangrijker als mogelijke oplossing voor afbrokkelende sociale cohesie.** (Munnikma et al., 2017)
- **In 2021 is een nieuwe burgerschapswet ingegaan voor het PO en VO. Dit geeft meer kaders aan scholen waaraan burgerschapsonderwijs moet voldoen.** (VO Raad, 2021)

Evaluatie Burgerschapsonderwijs in Nederland

- **Kwaliteit van burgerschapsonderwijs is behoorlijk uiteenlopend. Over het algemeen is de conclusie dat burgerschapsonderwijs in Nederland niet aan de verwachtingen voldoet.** (Munnikma et al., 2017)
 - **Bijvoorbeeld: In vergelijking met omliggende landen scoort Nederland veel lager op o.a. kennisniveau rondom burgerschap, steun voor gelijke rechten van verschillende groepen in de samenleving en het aanbod van burgerschapsactiviteiten op en buiten school.**
- **De grootste verbeterpunten voor het onderwijs zijn het creëren van een duidelijke visie rondom burgerschap en het toerusten van docenten met de kennis en vaardigheden om burgerschap vorm te geven.**

Burgerschap volgens de wet

- Binnen het primair onderwijs en voortgezet onderwijs is in 2021 de wet 'verduidelijking burgerschap' doorgevoerd. Hiermee wordt de al bestaande wet uit 2006 verduidelijkt. Uit evaluaties bleek dat het op basis van de 2006-wet voor scholen niet duidelijk was wat van hen verwacht werd ten aanzien van burgerschap.
- Bij de wetten is een aantal zinsdelen onderstreept. Deze zinsdelen relateren aan de rode lijnen in de definities van burgerschap.

Wet 2006 (Vo Raad, 2021)

Het onderwijs:

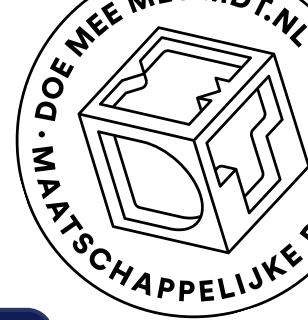
1. Gaat er mede van uit dat leerlingen opgroeien in een pluriforme samenleving;
2. Is mede gericht op het bevorderen van actief burgerschap en sociale integratie;
3. Is er mede op gericht dat leerlingen kennis hebben van en kennismaken met verschillende achtergronden en culturen van leeftijdgenoten.

Wet 2021 (Vo Raad, 2021)

1. Het onderwijs bevordert actief burgerschap en sociale cohesie op doelgerichte en samenhangende wijze, waarbij het onderwijs zich in ieder geval herkenbaar richt op:

- het bijbrengen van respect voor en kennis van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat, zoals verankerd in de Grondwet, en de universeel geldende fundamentele rechten en vrijheden van de mens, en het handelen naar deze basiswaarden op school;
- het ontwikkelen van de sociale en maatschappelijke competenties die de leerling in staat stellen deel uit te maken van en bij te dragen aan de pluriforme, democratische Nederlandse samenleving en;
- het bijbrengen van kennis over en respect voor verschillen in godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, afkomst, geslacht, handicap of seksuele gerichtheid alsmede de waarde dat gelijke gevallen gelijk behandeld worden.

2. Het bevoegd gezag draagt zorg voor een schoolcultuur die in overeenstemming is met de waarden, bedoeld in het eerste lid, onderdeel a, en creëert een omgeving waarin leerlingen worden gestimuleerd actief te oefenen met de omgang met en het handelen naar deze waarden en draagt voorts zorg voor een omgeving waar leerlingen en personeel zich veilig en geaccepteerd weten, ongeacht de in het derde lid, (c), genoemde verschillen.

Hoe werkt burgerschap? (1/2)

Burgerschap
bevorderende
initiatieven

Burgerschap kan onder anderen worden gevormd door burgerschap bevorderende initiatieven. Dit zou bijvoorbeeld MDT kunnen zijn of een bepaald lesprogramma op school.

Participatie te
stimuleren (via kennis en
vaardigheden)

Een eerste doel van deze burgerschap bevorderende initiatieven is om eraan bij te dragen dat mensen worden toegerust om te kunnen participeren in de samenleving. Deze participatie kan op veel verschillende manieren worden ingevuld zoals betrokkenheid bij een politieke partij, vrijwilligerswerk doen of door hulp te bieden aan mensen om je heen.

Leren hoe goed om te
gaan met verschillende
mensen in de
samenleving

Een tweede doel van de burgerschap bevorderende initiatieven is om mensen te leren hoe om te gaan met verschillende mensen in de samenleving. Dit is enerzijds een onderdeel van burgerschap, daarnaast bevordert dit de mogelijkheden tot participatie. Om te participeren zal het in veel gevallen nodig zijn dat je goed kunt omgaan met verschillende mensen in de samenleving.

Beter functionerende
democratie

Tot slot is het effect van de burgerschap bevorderende initiatieven dat de democratie beter functioneert (door toegenomen participatie van burgers) en dat de sociale cohesie in de samenleving toeneemt doordat verschillende groepen inwoners beter met elkaar om kunnen gaan.

Vergroting van sociale
cohesie

Bevorderen van burgerschap

De volgende slides gaan over de vraag: Op welke manier kun je burgerschap bevorderen?

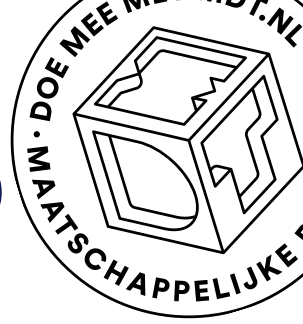
Burgerschap door ervaringen

- **Onderzoek over het bevorderen van burgerschap in de laatste jaren wijst steeds meer in de richting van 'ervaringen'. Het opdoen van ervaringen met burgerschap/ 'het beleven van burgerschapsgedrag' lijkt effectief. Er is echter geen eenduidigheid over de manier om deze ervaringen te stimuleren. Volgens sommige onderzoekers is een discussie in de klas voldoende, anderen benadrukken het belang van 'echte' ervaringen in de maatschappij (bijvoorbeeld door het doen van vrijwilligerswerk).**
- **Er lijkt ook verschil in doelgroepen. Kwetsbare jongeren hebben bijvoorbeeld allereerst nodig dat zij zich veilig en serieus genomen voelen voordat zij maatschappelijk betrokken raken . Die maatschappelijke betrokkenheid is vervolgens weer een onderdeel van burgerschap (Wray-Lake & Abrams, 2020).**
- **Daarnaast worden er veel verschillende indicatoren gebruikt om (onderdelen van) burgerschap te meten. Deze verschillen en het gebruik in uiteenlopende contexten zorgt voor lastige vergelijkingen over metingen heen. Daardoor zijn er geen eenduidige bewijzen over hoe burgerschap bevorderd kan worden.**
- **Desalniettemin is via onderzoek een aantal inzichten opgedaan als het gaat om het bevorderen van burgerschap. Deze bevindingen worden op de volgende slide weergegeven in 3 blokken. Van links naar rechts:**
 - **De rol van persoonlijke kenmerken en de sociale omgeving bij het bevorderen van burgerschap**
 - **Het bevorderen van burgerschap op school**
 - **Het bevorderen van burgerschap buiten school**

Bevorderen van burgerschap

Bevindingen in het bevorderen van burgerschap

Achtergrondkenmerken

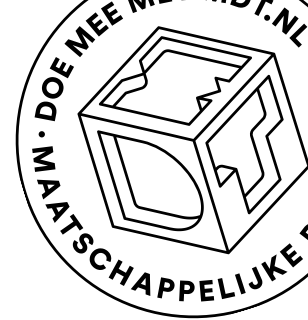
- Achtergrondkenmerken spelen een belangrijke rol bij de ontwikkeling van burgerschap.
 - Opvoeding
 - Vrijwilligerswerk binnen gezin/familie
 - Lid (geweest) van een vereniging
- Ook de sociale omgeving speelt een aanzienlijke rol. Zo blijkt dat gesprekken met ouders/vrienden invloed hebben op de betrokkenheid van jongeren bij zowel politiek als samenleving.
 - Zelfvertrouwen en houding rondom participatie
 - Verwachting vrijwilligerswerk te doen
- Ook individuele kenmerken zijn van belang. Uit onderzoek onder volwassenen is bekend dat veel aspecten van burgerschap vrij stabiel zijn en niet snel veranderen. Het onderzoek van Bekkers toont al een hoge mate van stabiliteit onder jongvolwassenen. Deze stabiliteit geldt voor burgerschapswaarden en vaardigheden zoals empathie en sociale vaardigheden.

Op school

- Op school lijkt veel focus op burgerschapskennis (Munnikma et al., 2017). Er is weinig bewijs dat deze kennis uiteindelijk leidt tot het vertonen van burgerschapsgedrag. Burgerschapskennis kan wel leiden tot meer betrokkenheid bij de samenleving (stemmen, bijdragen aan discussies, meedoen aan protesten) (Slijkhuis, 2021).
- School wordt veel gezien als oefenplek voor burgerschap. Bijvoorbeeld in de omgang met andersdenkenden, discussies voeren en mening vormen.
 - Hierin is een belangrijke rol weggelegd voor de docent/begeleider in het creëren van een positief pedagogisch klimaat (veilige sfeer voor discussies, dialoog faciliteren etc.)

Buiten school

- Binnen de Nederlandse context is er weinig onderzoek gedaan naar de ontwikkeling van burgerschap buiten school om.
- Buitenschoolse activiteiten bestaan op dit moment vooral uit 1-daagse bezoeken aan bijvoorbeeld de Tweede Kamer. Hiervan is een klein effect zichtbaar op burgerschapshoudingen (Geboers et al., 2013).
- Vanuit Amerikaans onderzoek veel aandacht voor *service learning*. Dit is volgens Amerikaans onderzoekers een effectievere manier om burgerschap te ontwikkelen dan *classroom learning* (Birdwell, Scott & Horley, 2013). *Service learning* houdt in dat leerlingen leren aan de hand van 'real-world' ervaringen (Birdwell, Scott & Horley, 2013)
 - Service learning vertoont gelijkenissen met MDT, dus via MDT effectiever te bevorderen dan via *classroom learning*

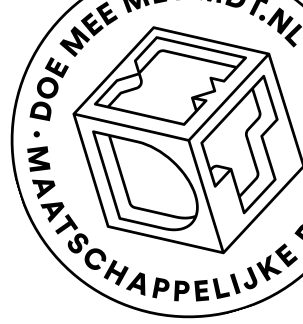
Werkzame elementen (1/2)

Werkzame elementen zijn onderdelen van een interventie die ervoor zorgen dat de interventie de gewenste uitwerking heeft.

- **Op de voorgaande slides hebben we het concept burgerschap uitgelegd en zijn we ingegaan op manieren om burgerschap te bevorderen. Aangezien burgerschap een breed concept is, zijn er ook veel verschillende werkzame elementen. Om de werkzame elementen overzichtelijk te kunnen weergeven, zijn ze onderverdeeld in de volgende drie categorieën:**
 1. **Algemene werkzame elementen binnen het bevorderen van burgerschap: Deze werkzame elementen zijn algemeen geldend en nodig om interventies om burgerschap te bevorderen succesvol te laten zijn.**
 2. **Werkzame elementen om burgerschap te bevorderen binnen 'citizen service' programma's: Deze werkzame elementen gaan specifiek over 'citizen service' programma's. Binnen deze programma's krijgen jongeren de kans zich in te zetten voor de samenleving. MDT is een voorbeeld van zo'n 'citizen service' programma.**
 3. **Werkzame elementen om burgerschap te bevorderen via burgerschapsonderwijs op scholen: Deze laatste categorie werkzame elementen heeft betrekking op burgerschapsinterventies op school.**
- **De drie categorieën en de bijbehorende werkzame elementen staan weergegeven op de volgende slide.**

Werkzame elementen (2/2)

Werkzame elementen zijn onderdelen van een interventie die ervoor zorgen dat de interventie de gewenste uitwerking heeft.

1. Algemene werkzame elementen voor het bevorderen van burgerschap

1. Reflectie naar aanleiding van een ervaring/ activiteit omtrent burgerschap is essentieel (Geboers et al., 2013). Reflectie begint eigenlijk al vooraf met het opstellen van doelen en verwachtingen (voorafgaand aan vrijwilligerswerk, maatschappelijke discussie, etc.). Vervolgens kan achteraf gekeken worden in hoeverre de doelen en verwachtingen behaald zijn (Bekker et al., 2010).
2. Taalvaardigheid correleert positief met burgerschapskennis en burgerschapsattitudes. Taalvaardigheid zorgt namelijk voor empathie, je kunnen verplaatsen in de ander en geeft je de mogelijkheid om jezelf te uiten (Slijkhuis, 2021).
3. Regelmatig wordt het belang van ouders benoemd in het bevorderen van burgerschap. Zo blijkt dat de mate waarin leerlingen gesprekken met hun ouders voeren over politiek en maatschappelijke uitdagingen sneller geneigd zijn om maatschappelijk en/of politiek betrokken te raken (Geboers et al., 2013).

2. Werkzame elementen voor het bevorderen van burgerschap in programma's die jongeren de kans te geven zich in te zetten voor de samenleving

Werkzame elementen voor het bevorderen van burgerschap in programma's die jongeren de kans te geven zich in te zetten voor de samenleving (*citizen services*):

- Jongeren moeten het gevoel hebben dat zij ertoe doen en serieus genomen worden (Sherrod et al., 2002).
- Jongeren moeten invloed hebben op het vormgeven van programma's. En dus niet zomaar ergens ingedeeld worden (Sherrod et al., 2002).
- Jongeren moeten een positieve ervaring hebben voor de ontwikkeling van burgerschapsvaardigheden, -waarden en -gedrag (Bekkers et al., 2010).
- Jongeren moeten erkenning krijgen voor hun maatschappelijke bijdrage (jongeren hebben zelf vaak niet door wanneer zij een maatschappelijke bijdrage leveren) (Wray-Lake & Abrams, 2020).

3. Werkzame elementen voor burgerschapsonderwijs op scholen

1. Essentiële rol voor docent/ begeleider in het creëren van een pedagogisch positief klimaat (veilige sfeer voor discussies, dialoog faciliteren etc.) (Slijkhuis, 2021).
2. Samenwerking en dialoog tussen leerlingen heeft een positief effect op het actief vertonen van burgerschapsgedrag (Geboers et al., 2013).

Gevolgen van burgerschap

Stel: Burgerschap is goed ontwikkeld, wat gebeurt er dan?

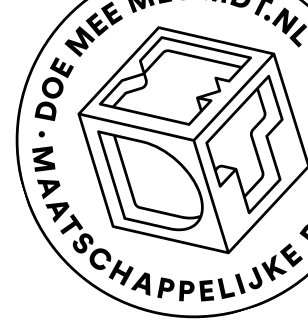
- **Wat willen we überhaupt bevorderen met toegenomen burgerschap?**
 - Wat voor gevolgen burgerschap heeft, is voor een groot deel afhankelijk van het doel, de invulling van de interventie (wat jongeren gaan doen), en hoe zij invulling geven aan 'burgerschapsgedrag'. Naar verschillende van deze 'outcomes' is onderzoek gedaan, veelal in Amerikaanse context.
 - Deze doelen van meer burgerschap kunnen behoorlijk verschillen en zijn van belang in het ontwerp van de interventie: Wil je de bereidheid tot vrijwilligerswerk versterken? Meer politiek-betrokken jongeren? Meer maatschappelijk betrokken jongeren? Meer sociale vaardigheden ontwikkelen bij jongeren? Algemeen vergroten van sociale cohesie? Etc.
- **Er is weinig eenduidigheid over de exacte gevolgen ('outcomes') van toegenomen burgerschap:**
 - De resultaten lopen uiteen: van meer bereidheid om te gaan stemmen tot de kans om vrijwilligerswerk te gaan doen.
 - Het doen van *service* heeft een positief effect op participatie in de samenleving op latere leeftijd (participatie in de samenleving wordt in Amerikaans onderzoek vaak wel afgemeten aan betrokkenheid bij politiek) (Slijkhuis, 2021).
 - Leerlingen die minder geneigd zijn *to serve*, vertoonden na het doen van *civic service* meer burgerschapsgedrag (meer geneigd zijn om te stemmen, meer bereidheid tot vrijwilligerswerk etc.) (Metz en Youniss, 2005).

In veel gevallen wordt burgerschap onderzocht als einddoel en wordt er niet gekeken naar de effecten van toegenomen burgerschap van jongeren op de maatschappij als geheel. In veel onderzoeken wordt vooral gekeken naar veranderingen bij de jongere zelf. Bijvoorbeeld dat zij meer empathisch zijn. Het is vervolgens niet bekend of dit er ook toe leidt dat de sociale cohesie in de samenleving toeneemt.

Burgerschap binnen MDT

De volgende slides gaan over hoe burgerschap terugkomt binnen MDT
en hoe MDT zich verhoudt tot burgerschapsonderwijs op scholen in
Nederland

Burgerschap binnen MDT

- 1. Er is groeiende aandacht voor de rol die MDT kan spelen binnen burgerschapsonderwijs. In 2020 is gesproken met vertegenwoordigers van het VO en MBO. Uit deze gesprekken komen 3 aanvullingen op burgerschapsonderwijs naar voren die MDT zou kunnen vervullen (MDT onderzoeksrapportage 2020)**
 - **Praktijkervaring met maatschappelijke bijdrage leveren en ontmoeten van anderen: Leerlingen kunnen burgerschapservaringen opdoen.**
 - **Aandacht voor de groep én het individu: Op school gaat veel aandacht uit naar 'de groep' terwijl bij MDT meer aandacht is voor het individu en zijn of haar leerwensen.**
 - **Duurzame structuur: Op dit moment organiseert iedere school zelf burgerschapsonderwijs. Door MDT hoeft in potentie niet iedere school het wiel opnieuw uit te vinden. Zij kunnen MDT gebruiken als invulling van hun burgerschapsonderwijs.**
- 2. In het doorlopende evaluatieonderzoek worden jongeren bevraagd op hun MDT-ervaring. Enkele van deze vragen die MDT-jongeren beantwoordt zijn te relateren aan de onderdelen van burgerschap. Hieronder staan de desbetreffende vragen weergegeven, op de volgende slides staan ook de resultaten van de antwoorden op deze**

Burgerschapswaarden

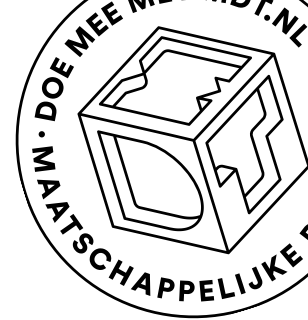
- Stel dat je geen MDT-project deed, zou je dan vrijwilligerswerk doen?
- Ik vind het belangrijk om iets te doen voor een ander
- Ik vind het belangrijk om mijn stad of buurt beter te maken
- Ik ontmoet graag mensen die anders zijn dan ikzelf

Burgerschapsvaardigheden

- Ik weet goed hoe ik anderen kan helpen

Burgerschapsgedrag

- Doe je nu vrijwilligerswerk (naast MDT) of heb je dat in het afgelopen jaar gedaan?
- Als je klaar bent met dit MDT-project, blijf je dan iets doen voor dit project?

Cijfers vanuit de jongerenvragenlijst

Hieronder staat een aantal van de resultaten vanuit het doorlopend evaluatieonderzoek. Onderstaande vragen zijn aan jongeren gesteld. In de kolommen achter de vraag staan de resultaten.

	Ja	Nee
Stel dat je geen MDT-project deed, zou je dan vrijwilligerswerk doen?	68%	32%

- Bovenstaand overzicht toont aan dat MDT een behoorlijke groep jongeren aanspreekt die vanuit zichzelf geen vrijwilligerswerk doet. Het is dus zo dat MDT niet enkel die jongeren aanspreekt die sowieso al geïnteresseerd zijn in het doen van vrijwilligerswerk en het helpen van anderen/de samenleving.
- Relevant in dit kader om te benoemen is dat dit cijfer ook al geruime tijd een dalende trend laat zien sinds 2020 (van 48% begin 2020 naar 32% in Q3 2022).

	Ja, als vrijwilliger	Ja, als betaalde kracht	Nee	Anders, namelijk
Als je klaar bent met dit MDT-Project, blijf je dan iets doen voor dit project?	22%	4%	60%	13%

- In bovenstaande tabel is terug te zien dat in totaal 40% van de jongeren op één of andere manier betrokken blijft bij het MDT project.

MDT en Onderwijs

MDT en Onderwijs starten niet op nul. Onderwijsinstellingen zijn al enige jaren actief binnen MDT en worden gezien als een waardevolle samenwerkingspartner om MDT op te schalen.

Op de website van MDT Onderwijs (www.mdtonderwijs.nl) wordt een aantal 'claims' genoemd over wat MDT zou kunnen betekenen voor het onderwijs. Op basis van de bevindingen uit deze scan wordt aangegeven in hoeverre deze claims aannemelijk zijn.

- **Claim: Werken aan identiteit (beperkt aannemelijk)**

- Door ervaring op te doen met burgerschap worden leerlingen in staat gesteld om te ontdekken wie zij zelf willen zijn in de samenleving (Geboers et al, 2013; Eidhof et al., 2020). Belangrijke voorwaarde is dat leerlingen de ruimte krijgen om te reflecteren op ervaringen rondom burgerschap. Zo'n ervaring kan bijvoorbeeld vrijwilligerswerk of een discussie in de klas zijn.

- **Claim: Jongeren vergroten hun leefwereld (beperkt aannemelijk)**

- De termen 'leefwereld' en 'cultuur' zijn nauw met elkaar verbonden. In beide gevallen gaat het om het doen en laten van jongeren, waarbij hun eigen interesses, voorkeuren en gedragingen centraal staan. Een cruciaal onderdeel van vergroten van de leefwereld zit in het ontmoeten van mensen buiten de eigen leefwereld, in aanraking komen met andere culturen en perspectieven en uitgedaagd worden te experimenteren met andere zienswijzen.
- Vergroten van leefwereld zien we in de literatuur vooral terugkomen in mentoringsprojecten (De Groot et al., 2010). Mentoren kunnen mentees helpen om hun leefwereld te vergroten. Bijvoorbeeld door hen mee te nemen naar nieuwe plekken of door hen te leren welk gedrag wel of niet wenselijk is.
- Op basis van bovenstaande informatie lijkt het operationaliseren van het vergroten van de leefwereld aan te sluiten op de bestaande indicatoren voor ontmoetingen. Ontmoeten jongeren door het project mensen buiten hun bubbel? En doen ze daardoor nieuwe inzichten op? Dit kan een graadmeter zijn voor de mate waarin de leefwereld van jongeren vergroot wordt.

- **Claim: MDT verrijkt burgerschapsonderwijs en loopbaanoriëntatie (aannemelijk)**

- In een aantal evaluatierapporten over burgerschapsonderwijs in Nederland komt het advies naar voren om burgerschapsonderwijs meer te verbinden met de praktijk (Eidhof et al., 2020; Bokdam et al., 2022). Uit onderzoek lijkt naar voren te komen dat actief bezig zijn met burgerschap effectiever is dan leren over burgerschap in de klas.
- Dit betekent dat bovenstaande claim inderdaad klopt, mits in deze bijdrage jongeren tijdens MDT daadwerkelijk de werkzame elementen die in dit rapport zijn genoemd worden gewaarborgd.

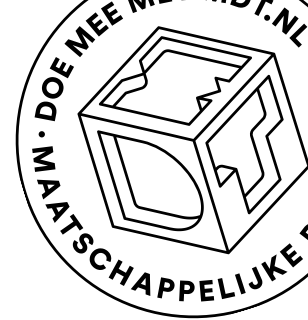
- **Claim: MDT in het onderwijs bevordert kansengelijkheid (op dit moment niet aannemelijk)**

- Vanuit de literatuur komt naar voren dat het stimuleren van gelijke kansen onder kinderen/jongeren als meest effectieve maatregel wordt gezien (Price, 2016). Aangezien onderwijs deze groep goed bereikt kunnen zij hierin een centrale rol innemen.
- Algemene conclusie is dat zonder afbakening van 'welke kansen?' en 'voor wie?' dit een lastige claim is om te onderbouwen.

Conclusie en vervolg

De volgende slide gaat over wat we tot nu toe hebben gevonden en wat er nog mist aangaande de stelling: 'MDT bevordert burgerschap'

Conclusie

De stelling die centraal staat in voorgaande slides is: 'MDT bevordert burgerschap'.

- **Burgerschap is een breed begrip met verschillende definities. Ook is er een groot aantal werkzame elementen die belangrijk zijn om burgerschap te kunnen bevorderen.**
 - **Bijvoorbeeld: Reflectie naar aanleiding van ervaringen/activiteiten omtrent burgerschap, jongeren moeten erkenning ontvangen voor hun maatschappelijke bijdrage en ouders spelen een belangrijke rol in het bevorderen van burgerschap.**
- **Op dit moment gaat het bevorderen van burgerschap in Nederland vooral via lessen op school. Hierin doen jongeren kennis op over o.a. de democratie en samenleving.**
 - **Dit leidt vooral tot meer kennis, maar er is nauwelijks bewijs dat meer kennis er toe leidt dat mensen ook burgerschapsgedrag gaan vertonen.**
- **Het beeld dat ontstaat is dat burgerschap goed en effectief bevorderd kan worden via praktijk ervaringen (deze praktijkervaringen kunnen gestimuleerd worden door bijvoorbeeld een *citizen service* zoals MDT). Door deze praktijk ervaringen worden jongeren meer in staat gesteld om burgerschapsgedrag in de praktijk te brengen.**
 - **En er is een aantal werkzame elementen die belangrijk zijn om burgerschap daadwerkelijk te bevorderen door MDT. Bijvoorbeeld aandacht en ruimte maken voor reflectie op burgerschapservaringen.**
 - **Er is weinig eenduidigheid over wat precies de gevolgen zijn wanneer burgerschap is ontwikkelt.**
- **Concluderend: Bovengenoemde stelling is aannemelijk, mits de werkzame elementen goed geborgd zijn binnen MDT.**

Vervolg

Dit document toont dat het aannemelijk is dat MDT burgerschap bevordert, mits de werkzame elementen worden geborgd. Het is daarom waardevol om deze kennis verder te verspreiden (bijvoorbeeld richting onderwijsinstellingen). Daarnaast staat hieronder een aantal vragen die eventueel onderzocht kunnen worden om deze onderbouwing te versterken:

- **Er is al een aantal MDT projecten in het onderwijs (YourCube, YoungImpact). In hoeverre ervaren jongeren hier ontwikkeling van burgerschapswaarden, -vaardigheden en -gedrag?**
 - Benieuwd naar: vergelijking met andere MDT's die zich minder specifiek richten op burgerschap. Zien we bij de 'onderwijs MDT's' meer ontwikkeling wat betreft burgerschapswaarden, -vaardigheden & -gedrag?
- **Verschillen in de aanpak per leeftijd of doelgroep (12-30), werken dezelfde interventies bij al deze verschillende leeftijdsgroepen/doelgroepen?**
 - Onderzoeken of er verschil is tussen het bevorderen van burgerschap onder jonge tieners of midden-twentigers, of tussen theoretisch en praktisch geschoolden.
 - Er lijkt aanleiding om te denken dat het bevorderen van burgerschap bij kwetsbare jongeren een andere aanpak vereist dan het bevorderen van burgerschap bij niet-kwetsbare jongeren.
- **Service learning onderzoek binnen MDT. Veel onderzoek naar de effectiviteit van service learning is gedaan in de Amerikaanse context. We zouden dit onderzoek ook kunnen uitvoeren binnen de MDT context om te kijken in hoeverre dit effectief blijkt voor het bevorderen van burgerschap**
 - Een aantal werkzame elementen van service learning: a) In hoeverre is er ruimte voor reflectie; b) Leerlingen hebben de ruimte om hun eigen stem te laten horen; c) Leerlingen moeten het idee hebben dat ze daadwerkelijk ergens aan bijdragen; d) Er moet sprake zijn van een diverse groep binnen het 'service learning' project. (Dymond et al. 2008)
 - Nagaan in hoeverre deze elementen terug komen binnen MDT.

Bronnen

- Bekkers, R., Spenkelink, S., Ooms, M., & Immerzeel, T. (2010). *Maatschappelijke Stage en Burgerschap Rapportage Schooljaar 2008 - 2009*. Geraadpleegd op 14 november, 2022 van <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/11131/maatschappelijke-stage-en-burgerschap/>
- Böhler, J., Fennes, H., Karsten, A., Mayerl, M., & Pitschamnn, A. (2022) *2014-2020 comparative research report*. Ray network. Verkregen op 2 december 2022, van https://www.researchyouth.net/wp-content/uploads/2022/01/RAY-MON_Research-Report-20142020.pdf
- Fitzpatrick, A., Matthews, P., Hassan, A., Greene, O., & Bates, J. (2019). *National citizen service 2019 summer evaluation*. NCS. Geraadpleegd op 14 November, 2022, van <https://wearencs.com/sites/default/files/2021-09/NCS%202019%20Evaluation%20Report.pdf>
- Hoereth, J. K. (2010). *Civic Service Worldwide: Impacts and Inquiry*, edited by AM McBride and M. Sherraden: (2007). Armonk, NY: ME Sharpe.
- LAKS. (z.d.). *Wat is de maatschappelijke stage?*. Geraadpleegd op 14 November, 2022, van <https://www.laks.nl/vragen/wat-is-de-maatschappelijke-stage/>
- McBride, A. M., Sherraden, M., Benítez, C., & Johnson, E. (2004). Civic service worldwide: Defining a field, building a knowledge base. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 33(4), 8-21.
- Metz, E. C., & Youniss, J. (2005). Longitudinal gains in civic development through school-based required service. *Political Psychology*, 26(3), 413-437. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9221.2005.00424.x>
- Ministerie van volksgezondheid, welzijn en sport. (2022). *Wendbaar en waardevol - MDT gaat door: onderzoek 2021 - maatschappelijke diensttijd*. Verkregen op 2 December 2022, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/03/31/wendbaar-en-waardevol---mdt-gaat-door>
- Morgan, W., & Streb, M. (2001). Building citizenship: how student voice in service-learning develops civic values. *Social science quarterly*, 82(1), 154-169.
- NCS. (z.d.). *Frequently most asked questions about NCS*. Geraadpleegd op 2 December 2022, van <https://www.action4youth.org/national-citizen-service/national-citizen-service-faq/>
- NCS. (z.d.). *Our objectives and impact*. Geraadpleegd op 2 December 2022, van <https://wearencs.com/our-objectives-and-impact>
- Perry, J. L., & Katula, M. C. (2001). Does service affect citizenship?. *Administration & Society*, 33(3), 330-365.
- Rijksoverheid. (2017). *Regeerakkoord: Vertrouwen in de toekomst*. Geraadpleegd op 2 December 2022, van <https://www.kabinetformatie2021.nl/documenten/publicaties/2017/10/10/regeerakkoord-vertrouwen-in-de-toekomst>
- Rijksoverheid. (2020). *Kamerbrief over voortgang maatschappelijke diensttijd*. Geraadpleegd op 2 december 2022, van <https://open.overheid.nl/repository/roni-7edb06e6-6ce1-45c7-964c-1557e44f69b1/1/pdf/kamerbrief-over-voortgang-mdt.pdf>
- Ronveaux, F. & van der Straten, A. (2020). *Citizen service in Europe: a comparison of the six autonomous national programs of Germany, France, Italy, the Netherlands, Belgium and Luxembourg*. Geraadpleegd op 11 November, 2022 van: https://service-citoyen.be/file/pdf/Citizen_Service_in_Europe_Comparative_Study_EN.pdf
- RSM. (z.d.). *DE PRAKTIJK LEERT: Een uitgebreide tussenstand na 2 jaar invoering van de maatschappelijke stage in het voortgezet onderwijs*. Verkregen op 2 december 2022, van https://www.rsm.nl/fileadmin/Faculty-Research/Departments/Business-Society_Management/De_Praktijk_Leert.pdf
- Safrit, R. D., & Lopez, J. (2001). Exploring Hispanic American involvement in community leadership through volunteerism. *Journal of leadership studies*, 7(4), 3-19.
- Stukas, A. A., Snyder, M., & Clary, E. G. (1999). The effects of "mandatory volunteerism" on intentions to volunteer. *Psychological Science*, 10(1), 59-64.